

Огданський К.Н.

Днепропетровский региональный институт государственного управления
Национальной академии государственного управления при Президенте Украины

КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЯ СОЦИАЛЬНОЙ ДИНАМИКИ И ОЦЕНКА ЕЕ СОСТОЯНИЯ И ИЗМЕНЕНИЙ СОСТАВЛЯЮЩИХ

Аннотация

Обоснована концепция социальной динамики и ее составляющих – социального роста и социального развития. Оценено состояние по обеспечению социального роста и социального развития в годы рыночно-трансформационных превращений в Украине. Установлено наличие информационного обеспечения управляемых изменений социальной динамики по официальной статистической отчетности. Очерчен круг вопросов, которые требуют своевременного решения в контексте усиления социальной компоненты в стратегии устойчивого развития.

Ключевые слова: социальная динамика, составляющие, концепция, измерение, оценка, перспективы

Ohdanskyi K.M.

Dnipropetrovsk Regional Institute of Public Administration,
National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

CONCEPTUALIZATION OF SOCIAL DYNAMICS AND ASSESSMENT OF ITS STATUS AND CHANGES OF ITS COMPONENTS

Summary

Conception of social dynamics and its components – social growth and social development – is substantiated. The state of support of social growth and social development in the years of market transformations in Ukraine is assessed. The presence of information support of managed change of social dynamics according to the official statistical reporting is determined. The range of issues that require timely solution in the context of strengthening the social component of strategy of sustainable development is outlined.

Keywords: social dynamics, components of social dynamics, concept of social dynamics, measurement of social dynamics, performance evaluation, development prospects.

УДК 336.71:330.142.2(477)

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВХОДЖЕННЯ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ В БАНКІВСЬКИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ

Пасічник І.В., Карасьова З.М., Гулевата Ю.І.

Харківський інститут банківської справи
Університету банківської справи Національного банку України

Статтю присвячено діяльності іноземних банків на ринку банківських послуг України. Розглянуто позитивні та негативні наслідки входження іноземного капіталу в банківський сектор. Проаналізовано динаміку присутності іноземного капіталу серед банків України різних груп. Визначено основні країни – інвестори та фактори перебування іноземного капіталу в Україні. Запропоновано шляхи активізації іноземного інвестування саме в банківський сектор України.

Ключові слова: іноземні банки, банківська система, іноземний капітал.

Аналіз наукових досліджень. Вагомий внесок у дослідження впливу та присутності іноземного капіталу на функціонування банківського сектору України зробили такі вітчизняні вчені, а саме: Ю.В. Ліневич, В.І. Міщенко, О.В. Дзюблюк, О.П. Рогач, В.М. Гриньова, О.М. Колодізева, С.І. Адаменко, О.І. Бутенко, Н.І. Версаль, О.В. Гаврилюк, Т.С. Смовженко та інші. Серед зарубіжних фахівців слід виділити А. Абалкіна, В.Л. Агабальян, Дж. Бонін, С. Фріс, А. Тачі, М. Керен, П. Маршалек, Г. Офер, К. Мере, М. Валентини, П. Вахтель, Л. Вейлл, В.Яворські та ін. Сутність банківського капіталу, його класифікація, регулювання основних притоків у свої працях розглядалися такими дослідниками – В. Геєць, М. Савлук, О. Сніжко, Д. Гриньков, І. Лютий, В. Міщенко, А. Харидруєв.

Мета. Обґрунтування та дослідження теоретичних та практичних засад розвитку банківської

системи в умовах входження іноземного капіталу, виокремлення як позитивних так і негативних моментів діяльності іноземних інвесторів. Розглянути практичні рекомендації щодо регулювання та контролю за іноземним капіталом в банківському секторі України.

Вступ. Сучасний період економічного розвитку характеризується значними спадами та сповільненнями розвитку навіть наймасштабніших економік світу. Як свідчить світовий дослід, країнам важко вийти з кризового стану не впроваджуючи сучасних технологій, кваліфікованої робочої сили та присутності іноземного капіталу. Саме залучення іноземних капіталовкладень є однією з форм зовнішньоекономічної діяльності, що сприятиме стабілізації економічних процесів. До середини 1980-х років масштаби участі іноземного капіталу в роз-

витку національних банківських систем були обмеженими. Початковий рух у бік інтернаціоналізації фінансового посередництва зачепив країни з розвинутою ринковою економікою, потім країни, що розвиваються, і країни з перехідною економікою почали відкриватися також для зовнішніх учасників. Перш за все це проявлялося в експансії іноземних банків, яка виражалась в збільшенні їх долі в активах і капіталах національних банківських систем. Особливо яскраво дана тенденція спостерігалась в східноєвропейських країнах, що на той момент вже перейшли до ринкових відносин та в Латинській Америці. Відчиняючи двері іноземному капіталу на національний ринок банківських послуг, держава прагне створити сприятливі умови для притоку іноземних інвестицій, збільшення рівня конкуренції і стимулювання підвищення ефективності введення бізнесу, тобто прихід іноземних банків означає імпорт сучасних технологій, що призведе до вдосконалення фінансової сфери нашої держави. Іноземні банки – додатковий канал для притоку іноземних капіталовкладень в інші галузі, а їх присутність є додатковим фактором економічного зростання держави в цілому.

Виклад основного матеріалу. Головним чинником присутності іноземних банків в світовій практиці стала можливість отримати прибуток на новому ринку. Стратегія іноземних банків в цьому випадку орієнтується на перспективи розвитку економіки, зростання ВВП, рівень інфляції, капіталізацію місцевих компаній. В загостренні конкуренції є, безумовно, певний ризик для національних банків. Зниження дохідності по операціях ускладнює розширення їх капітальної бази, яка, у порівнянні із іноземними банками, доволі слабка. Що може призвести до певної дестабілізації у національній фінансовій системі. На цьому наголошують вітчизняні фахівці. Президент Асоціації українських банків А. Сугоняко впевнений, що в Україні взагалі відсутнє регулювання діяльності іноземних банків. Іноземному капіталу надана абсолютна свобода. Разом із можливістю валютного кредитування все це стало причиною кризи 2008-2009 рр. Тому розширення участі іноземного капіталу обов'язково повинно супроводжуватися вдосконаленням системи пруденціального нагляду, щоб мати можливість попередити різке погіршення стану місцевих банків, що не витримали конкуренції. Додатковим фактором ризику може бути потенційне погіршення якості кредитного портфелю. Це пов'язано з тим, що першокласним позичальникам будуть надаватися більш привабливі умови в іноземних банках. Попередні міркування базуються на припущеннях про розвиток в сталих умовах, однак, роль іноземних банків може змінитися в кризових явищах: вона може бути як позитивною так і негативною.

З одного боку, іноземні банки, що значною мірою спираються на міжнародні ресурси, більш стабільні до внутрішніх потрясінь. З іншого боку, у випадку загрози банківської кризи можливий варіант, коли вкладники обирають іноземні банки як «безпечно»

гавань і почнуть масово перерозподіляти ресурси на користь великих міжнародних банків. Що стосується впливу іноземних банків на інші сектори економіки, то тут, в основному, простежуються позитивні моменти: економіка отримує доступ до більш якісних продуктів; загострення конкуренції в секторі банківських послуг означає розширення можливостей вибору для клієнтів банку, зниження вартості РКО, тощо. Все це, безумовно, стимулює розвиток не тільки фінансового сектору і економічне зростання країни в цілому. Не треба відкидати і те, що сам факт присутності іноземних банків (навіть за умови їх незначної частки в загальному обсязі ринку), здатен позитивно впливати на банківську систему і економіку країни. Досвід країн Центральної та Східної Європи свідчить, що в цілому по регіону іноземні банки контролюють до 80% усіх банківських активів. Місцевий банківський капітал в цих країнах займає третій рівень (після іноземних та державних банківських установ). При цьому він формується значною кількістю невеликих установ. Зацікавленість іноземних банків до місцевих ринків помітно підсилюється вступом країни в ЄС. Місцеві банківські системи починають в цьому випадку розглядатися як частина більш потужного загальноєвропейського ринку, а не в якості більш ризикованих периферійних ринків. Якщо порівнювати участь іноземного капіталу в банківських системах країн Центральної та Східної Європи треба зазначити, що вона складає: в Росії – 23%, Литви – 77%, Чехії – 97%, Естонії – 99%.

Статистичні данні щодо входження іноземного капіталу на банківський ринок України наведені в таблиці 1 свідчать про те, що на протязі кількох передкризових років сформувалася тенденція зростання долі іноземних банків в національній банківській системі.

З наведених вище даних очевидно, що банківська система нашої держави характеризується зростанням частки іноземного капіталу та збільшення кількості іноземних фінансових установ на фінансовому ринку до 2013 року.

Станом на 2013 рік, кількість банків, що мають ліцензію НБУ на здійснення банківських операцій склала 176, серед них з іноземним капіталом – 53 банків, серед них з 100%-м іноземним капіталом – 22 банка. Найпопулярнішими банками із 100% іноземним капіталом є: «Райффайзенбанк Аваль» (Австрія), «Сітібанк Україна» (США), «Каліон Банк Україна» (Франція), Банк «Пекао» (Польща), «ІНГ Банк Україна» (Нідерланди), «ХФБ Банк Україна» (Німеччина), «Прокредитбанк» (Німеччина, США та Великобританія), «Міжнародний іпотечний банк» (США), «Внешторгбанк» (Росія), Банк «Ренессанс Капітал» (Нідерланди), «БМ Банк» (Росія та Швейцарія) та інші.

Найбільша частка іноземних інвестицій належать таким країнам – інвесторам: Росія, Австрія, Франція, Італія, Німеччина та інші.

За кількістю банків, які функціонують на території України, лідируюче місце займає Кіпр. Капі-

Таблиця 1

Динаміка кількості банків з іноземним капіталом в Україні

Назва показника	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	01.09.2014
Кількість банків, що мають ліцензію НБУ на здійснення банківських операцій	160	165	170	175	184	182	176	176	176	171
з них: з іноземним капіталом	19	23	35	47	53	51	55	53	53	50
у т. ч. зі 100% іноземним капіталом	7	9	13	17	17	17	20	22	22	19
Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	9,6	19,5	27,6	35	36,7	35,8	40,6	41,9	39,5	31,6

тал цієї країни розміщено в 12 банках, що становить найбільшу частку в загальній кількості банків з іноземним капіталом – 20,34% і 15,25% банків з іноземним капіталом в Україні контролюється Російською Федерацією. Третє місце за кількість банків належить Австрії (10,17%). Інші країн мають менше 10% банків з іноземним капіталом.

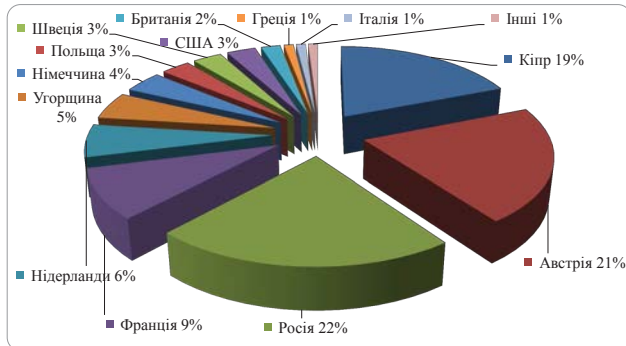

Рис. 2.1. Розподіл банківських активів України, що контролюються нерезидентами станом на 01.01.2013 р., %

Аналізуючи частку активів, яку контролює іноземний інвестор в Україні, можна сказати, що вона не залежить від кількості банків, які належать цим країнам. Найбільш питому вагу серед цих країн у банківській системі України займають активи саме російських банків, яких за кількістю менше, ніж банків Кіпру. На другому місці – австрійські банки, питома вага активів яких також є більшою ніж у Кіпра і становить 21,4%, хоча кількість банків Австрії є вдвічі меншою. Така ситуація пов'язана з тим, що Австрія володіє більше ніж 90% акціями таких потужних банків як: ПАТ «Укрсоцбанк», ПАТ «Райффайзен Банк Аваль». Ці банки входять в групу найбільш банків, і на них припадає значна питома вага активів всієї банківської системи України.

Негативні наслідки кризи суттєво вплинули на банківський ринок України і деякі іноземні банки були змушені залишити як його окремі сегменти, так і сам ринок в цілому. Протягом 2010-2012 рр. банківський ринок України покинула низка іноземних фінансових груп: пішла чеська Home Credit Group, російська «Ренесанс Груп», нідерландська група TSBF, Bank of Georgia, який залишив за собою лише 19,4% акцій «БГ Банку». Крім того, протягом 2008-2012 років про згорання окремих напрямків діяльності (зокрема роздрібногo бізнесу) оголосили групи «Кредит Європа Банк», ПАТ «ІНГ Банк», український підрозділ АТ «Сведбанк» і ПАТ «СББ Банк».

Головними причинами подібних дій є обмеженість джерел доходів, а як наслідок, збиткова діяльність, та, як не дивно проблеми із недостатністю капіталу. В світовій практиці іноземні банки, що, зазвичай, мають суттєву фінансову підтримку з боку материнських структур, розглядаються як стійкі до внутрішніх шоків. Так було з українськими дочками іноземних банків, до того часу, коли поглибилася європейська фінансова криза, внаслідок якої було прийнято рішення про необхідність збільшення власного капіталу європейських банків. І, хоча, іноземна приналежність банків за кризовий період стала неформальним показником надійності, фінансова стійкість материнських холдингів неоднорідна. Напружена ситуація на фінансових ринках ЄС у світлі кризи суверенних боргів лише посилює невизначеність щодо долі іноземних банків в Україні.

Таким чином можна виділити як позитивні так і

негативні фактори входження іноземного капіталу в банківський сектор України (табл. 2).

Таблиця 2
Позитивні та негативні фактори входження іноземного капіталу в банківський сектор України

Позитивні фактори	Негативні фактори
<ul style="list-style-type: none"> Використання міжнародного банківського досвіду; Підвищення якості та розширення мережі банківських послуг; Підвищення ефективності та якості обслуговування клієнтів, ведення нової банківської політики заохочування клієнтів; Пряме використання сучасних банківських технологій та досвід банківського менеджменту як передумов для подальшої інституціоналізації національної фінансової системи; Наявність значної кількості іноземних банків та банків з іноземним капіталом стимулюватиме до підвищення конкурентоздатності національних банків; Здешевлення кредитів та більша доступність до них, внаслідок високої конкуренції на банківському просторі та збільшення відсоткової ставки по депозитам; Витіснення з ринку неблагополучних, слабких та нестабільних банків; Розробка адекватних механізмів зниження витрат для вітчизняних банків; Зменшенню рівня корупції, легалізації заробітної плати, збільшенню соціальних відрахувань. 	<ul style="list-style-type: none"> Підвищення вразливості банківського сектору від коливань на світових фінансових ринках; Можливість входження на український ринок не лише потужних та стабільних банківських установ, але й банків без високих рейтингів та достатніх обсягів капіталу; Можливість посилення іноземного контролю за банківською системою України, що загрожуватиме національній та економічній безпеці держави; Внаслідок значної конкуренції, вітчизняні банки можуть не витримати натиску, що призведе до їх ліквідації; Імовірність зосередження діяльності банків з іноземними інвестиціями на найприбутковіших операціях, та операціях з відмивання «брудних» грошей та спекулятивних операціях; Загроза втрати економічного суверенітету (дане питання є досить актуальним в наш час, оскільки глобальна нестабільність має значні та непередбачувані наслідки для України); Підвищення імовірності відтоку українського капіталу із країни.

Висновки. В підсумку можна зазначити, що на сьогодні не існує можливості для визначення ролі банків з іноземним капіталом як суто негативної так і суто позитивної. В період зростання (як банківського ринку України так і економіки в цілому) банки з іноземним капіталом позитивно вплинули на низку показників: підвищено капіталізацію банківської системи України, ріст темпів кредитування, розширення асортименту, поліпшення якості банківських послуг. Що в свою чергу сприяло більш швидкому розвитку та зростанню окремих галузей вітчизняної економіки: в першу чергу торгівля, будівництво, машинобудування тощо.

Приходу іноземців на український ринок банківських послуг сприяють високі темпи зростання попиту на банківські послуги, низька конкуренція, слабкість національних банків, високі темпи інфляції, внаслідок чого останнім важко залучати дешеві ресурси. Та й самим українським банкам вочевидь потрібна свіжа кров у складі акціонерів – присутність у їх числі респектабельних інституційних фондів підвищить як цивілізованість і ефективність української банківської системи, так і ступінь її залученості у глобальне фінансове поле.

На вітчизняному ринку присутні майже всі великі європейські фінансові групи. Свій інтерес до України «матеріалізували» угорський OTP Bank (придбавши Райффайзенбанк-Україна), французький BNP Paribas (Укрсиббанк), шведський SEB (банк «Ажіо»), голландський TSBF Financial Services Group (ВАБанк), російські «Ренесанс-капітал» (банк «Лідер»), Банк Москви, Банк НРБ і Внешторгбанк (відкрили дочірні банки, а ВТБ до того купив банк «Мрія») тощо. Практичний інтерес до вітчизняних банків виявили також австрійський Erste Bank (банк «Престиж»), чеська PPF Group (Агробанк, Приватінвестбанк), грецький EFG Eurobank Ergasias («Універсальний»), «Руский стандарт» (АІС-банк). Французька фінансова група Credit Agricole, яка вже володіє Каліон банком Україна, придбала Індекс-банк.

Однак навіть за умов збереження достатньо високої вартості власних послуг банкам із іноземним капіталом вдалося здійснити експансію і захопити значну частку вітчизняного банківського ринку. Зростання частки іноземного капіталу підвищує ризик залежного розвитку. Тому при регулюванні варто звертати

більше уваги на банки, через які підвищується рівень концентрації капіталу з однієї країни, проводити моніторинг темпів зростання сукупної частки банківського капіталу під контролем окремих держав, а також їх інтеграційних об'єднань. З іншого боку, під час кризи іноземні банки забезпечили фінансову стійкість банківської системи України завдяки збереженню припливу дефіцитних капітальних і кредитних коштів. Значного відпливу капіталу з банківської системи України за кордон не було.

Зазначене вище, надає особливого значення посиленню міжнародного нагляду за діяльністю транснаціональних банків на консолідованій основі.

Необхідно також визнати наступні стратегічні напрямки вдосконалення роботи банківської системи на українську економіку: дедоларизація української економіки; формування внутрішнього довгострокового ресурсу; оптимізація діяльності банків з іноземним капіталом, що направлена на виконання основної функції банківської системи – кредитування української економіки; зупинення інфляційних процесів і мінімізація процентних ставок; формування інфраструктури ринку проблемних активів.

Список літератури:

1. Гриньков Д. Какая розница / Д. Гриньков. – Бизнес. – 2012. – № 5 – С. 32-33.
2. Европейский зуд. – Бизнес. – 2011. – № 51 – С. 11.
3. Івасів І. Вплив іноземних банків на банківську систему України / І. Івасів, Р. Корнилюк. – Вісник НБУ. – 2011, № 10. – С. 84-91.
4. Сугоняко А. Економіка недополучила около 70 млрд грн кредитов. – Бизнес. – 2012, № 43. – С. 10-11.
5. Кабанов В.Г. Активізація фінансових інвестицій як складова стратегії стабілізації та росту економіки / В.Г. Кабанов // Фінанси України. – 2010. – № 5. – С. 39-48.
6. Хандруев А.А. / Иностраный капитал в банковской системе РФ: тенденции и перспективы. – Портфельный инвестор – 2008, № 6 – С. 18.
7. Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>
8. European Banking Authority [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eba.europa.eu/>
9. Форум Провідних Міжнародних Фінансових Установ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.flifi.org.ua/>

Пасечник І.В., Карасьова З.Н., Гулеватая Ю.И.

Харьковский институт банковского дела

Университета банковского дела Национального банка Украины

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ВНЕДРЕНИЯ ИНОСТРАННОГО КАПИТАЛА В БАНКОВСКИЙ СЕКТОР ЭКОНОМИКИ

Аннотация

Статью посвящено деятельности иностранных банков на рынке банковских услуг Украины. Рассмотрено позитивные и негативные последствия внедрения иностранного капитала в банковский сектор. Проанализировано динамику присутствия иностранного капитала среди банков Украины разных групп. Определены основные страны-инвесторы и факторы присутствия иностранного капитала в Украине. Предложено пути активизации иностранного инвестирования именно в банковский сектор Украины.

Ключевые слова: иностранные банки, банковская система, иностранный капитал.

Pasichnyk I.V., Karasova Z.M., Hulevata Y.I.

Kharkiv Institute of Banking,

University of Banking of the National Bank of Ukraine

PROBLEMS AND PROSPECTS OF INTRODUCING FOREIGN CAPITAL INTO THE BANKING SECTOR OF THE ECONOMY OF UKRAINE

Summary

The article is devoted to the activities of foreign banks in the banking market of Ukraine. Positive and negative effects of the entry of foreign capital in the banking sector are studied. The dynamics of presence of foreign capital among different groups of banks of Ukraine is analyzed. The main countries-investors and factors of presence of foreign capital in Ukraine are determined. The ways of intensification of foreign investment in the banking sector of Ukraine are suggested.

Keywords: foreign banks, banking system, foreign capital.